

דף כא

- כט. א. גדיה שטינפה או ילדה – תוך כמה זמן יכולה היא לילד?
 ב. היכי דמי טינוף?
 ג. בכמה זמן נשלמת יצירת הולד במעי הבהמה?
 ד. האם שייך שגדיה תצטרף עם נכדותיה למעשר-בהמה?

א. גדיה שטינפה; לדברי זעירי, אינה מקבלת זכר ומתעברת בתוך שלשים יום לטינוף. משך העיבור בבהמה דקה חמשה חדשים.

מדברי הגמרא מבואר שיתכן ואין הדבר מוסכם אצל כל התנאים, ויש סוברים שיכולה להתעבר בתוך שלשים לטינופה (כן פרשו בגמרא לפי הסבר אחד את דעת רבי שמעון. וכן את סברת רבי יהושע – לעיל כ). גם יתכן שנחלקו האם חדשי העיבור מלאים (לרש"י משמע שלשים יום. והתוס' חולקים וסוברים לפי חדשי לבנה) או מקוטעים. או אפשר שנחלקו אם מקצת היום ככולו לענין זה. ובשנה הראשונה לחייה, לר' ישמעאל (כפי הסבר האב"א' לעיל כ.), המטנפת אינה חוזרת ויולדת תוך שנתה. אבל אפשר שתלד מיד בתחילת השנה השנית לחייה.

גדיה שילדה; לברייתא דר' שמעון ומחלוקתו – אינה חוזרת ויולדת תוך שנה מאז שילדה. ולפי הפירוש האחר המובא ברש"י, יכולה לילד תוך שנה, אבל אי אפשר שתלד שנית בתוך אותה שנה שהיא עצמה נולדה.

ב. הגדרת 'טינוף' בבהמה דקה להחשב כהפלת ולד, לפטור את הבא אחריו בבכורה; לרב (כצ"ל), הוא פליטת סירחון המעיד על ולד שנימוק ברחם. ושמואל אמר: פליטת (אבעבועות) דם. וצריך להראותו לרועה חכם, לידע אם עובר היה.

[בבהמה גסה, השליה הוא סימן לולד, ולא טינוף. כן סתמה משנתנו. וישנה דעה שאין השליה סימן ולד בבהמה (ע' בנדה כו ובתוס' להלן כג: ד"ה אלא)].

ג. נסתפקו בגמרא מהו משך הזמן ליצירת הולד בבהמה [ובאשה – ארבעים יום]. ולא נפשט הדבר. וכן כתב הרמב"ם (נכורות ד, יב), שלא עמדו חכמים על מנין הימים שיגמר בו.

ד. משמע בברייתא שאין שייך לצרף גדיה זקנה עם נכדותיה למעשר בהמה (שלכך הוצרך תנא קמא לומר שבנותיה ילדו שלש בנות, ולא אמר שתים שתים ותצטרף היא עצמה עמהן להיות עשר) – שודאי לא נולדו בשנה אחת.

אולם לפי פירוש אחד שברש"י, לדברי ר' שמעון גדיה מתעשרת עם נכדותיה, אם משום שהגדיה מקבלת זכר פחות משלשים יום מן הלידה, אם משום שמשך העיבור קצר מחמשה חדשים מלאים, כך שאפשר לבהמה להעמיד שני דורות בתוך שנה ללידתה. (ואולי גם לת"ק אפשרי הדבר בשנה מעוברת, שמר"ח אלול זה עד לר"ח אלול הבא יש י"ג חדש).

ל. האם מותר להחיל קדושת קרבן על בהמה תוך שמונה ימים להילדה, ומה הדין בדיעבד אם הקדישה אז?

משמע בסוגיא (וברש"י ותוס') שבכל הקדשים אין קדושה חלה על מחוסר זמן (בגופו, כגון פחות משמונה ימים מלידתו. עתוס' זבחים קיד:) כיון שאינו ראוי להקרבה, מלבד בכור הקדוש מיד בצאתו מרחם אמו. וכן מעשר בהמה לרבי שמעון – הריהו כבכור (גזרה שוה 'העברה' 'העברה'), הלכך נכנס לדיר להתעשר תוך ח' ימים ללידתו. וחכמים חולקים.

א. להלכה (רמב"ם בכורות ו,ד), מחוסר זמן אינו נכנס לדיר להתעשר, כסתם מתניתין (להלן נו.).
ב. בתוס' בתמורה (יט סע"ב) ובזבחים (קיד:) מבואר שבדיעבד שאר הקדשים חלה עליהם קדושה במחוסר זמן, דלא כדמשמע ברש"י ותוס' כאן.

ל.א. הלוקח בהמה מישראל, ואינו יודע אם ביכרה אם לאו, והמליטה זכר – מה דינו?

הלוקח בהמה מישראל ואין יודע אם ביכרה (והמוכר אינו נמצא לשאלו); לדברי רב, הזכר הנולד עתה הריהו בכור ודאי, שאם כבר ביכרה ודאי היה משתבה בכך ומודיעו. לדברי שמואל – ספק בכור, שמא אינו מודיעו כי סבור שלשחיטה קנאה. ולרבי יוחנן – ודאי חולין, שאם לא ביכרה, ודאי היה מודיעו להפרישו מן האיסור.

הלכה כר' יוחנן (תוס', בה"ג, רמב"ם בכורות ד,ט). ואילו רבנו יונה (מובא ברא"ש) כתב שהוא ספק [מפני ששמואל מכריע ויש בהכרעתו רוב דעות; שלענין האיסור, הוא ורב מחמירים, ולענין הממון הוא וריו"ח מקלים]. וכן נקט הטור וב"י, וכ"ה ברמ"א (יו"ד שטז,ו). ב'לקוטי הלכות' כתב שרוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן ויש מחמירים לפסוק כשמואל. [וכבר נחלקו הראשונים ז"ל במחלוקת רב ושמואל כנגד רבי יוחנן, האם הלכה כריו"ח (כן דעת ר"ח. עתוס' שבת קמה. ר"ה לד: רא"ש שבת פ"ג א, פ"ה, ערובין פ"ו כב; קדושין פ"ג ג; וכ"ג מדברי התוס' בכתובות ד סע"א בשם בה"ג; רשב"א קדושין יג: כס"מ מאכ"א טו,ו) אם לאו (ערי"ף וש"ר שבת שם; רא"ש עירובין פ"ו כ. וע' קרבן נתנאל פ"י דפסחים אות ח ופ"ק דביצה אות ד); נודע ביהודה תנינא יו"ד ס; שו"ת שאג"א החדשות ו].

דפים כא – כב

ל.ב. בהמה גסה ששפעה חררת דם – מה דין החררה לענין קדושת בכורה ולענין טומאה? מה דין הולד הבא אחריה?

בהמה גסה שלא ביכרה, ושפעה חררת דם – הרי זה כמו שהפילה ולד מחוי ואין הבא אחריה בכור. כן אמר רבי אליעזר בן יעקב. ומצד הדין אין החררה טעונה קבורה (שמא הוא בכור וזכר ואסור בהנאה) – מפני שהולד בטל ברוב דם וגנינים (וגם משום רוב צדדים שאינו בכור; מחצה נקבות ומיעוט 'נדמה'. עתוס' עפ"י חולין עז). ומאותו הטעם אינה מטמאה לא במגע ולא במשא (כן תני רבי חייא, וכפירוש רבי יוחנן), אבל הצריכה קבורה כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה והבא אחריה אינו בכור.

א. לפי דעה אחת בגמרא (בנהד כו), חכמים סוברים שאין השיליא סימן ולד, ולדעה זו בהמה שהטילה חררת דם אין לפטור את הבא אחריה מבכורה (עתוס' כג: ד"ה אלא) ואולם הלכה כרבי אליעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי (כדלהלן כג:).
ב. היתה שם צורת נפל – מטמא במגע ובמשא (רמב"ם).